

Mégis létezik még?

Amikor Haraszti Miklós betiltott könyvéről írtam (melynek kéziratával 1973-ban lebuktam a magyar–jugoszláv határon), egy történész ismerősöm olyan adatokat talált, melyekről nem tudtam. Kiderült, hogy a titkosszolgálat felfedezte, milyen írógépeken készültek a kézirat másolatai: Consul, Erika, Continental és Optima gépeken. E leleplezésre büszkék lehetnek akkoriban az ávosok, mert alapos elemzést mutat. Nem tudom, megpróbálták-e azt is felfedni, hogy csak inget vagy pulóvert is viseltek-e a gépelők. (Hiszen ez arra is rámutatott volna, hogy milyen évszakban folyt a gépelés.) Tovább kutatva (és alaposságukat bizonygatva), lehet, hogy feljegyezték, hogy rendszeridegen elnevezésű írógépeken készültek gyanús szövegek. De az is lehet, hogy ezt a feljegyzést később kiszakították a füzetből, mert valaki közülük rájött, hogy ezek inkább kelet-európai gyártmányok, majd felfigyelt rá, hogy az ÁVO-n is van Consul és Erika. Ez volt a hetvenes években. Utána mindenütt padlásra kerültek az írógépek.

22

Azt ma sem tudom, hogy milyen gépen íródott az a példány, amelyet elvettek tőlem a magyar–jugoszláv határon. Egyébként, a „szigorúan titkos” jelentésben felsorolt gyártmányok mintha kimaradtak volna a múltamból. Talán azért, mert más országban éltem. Csak az Erika hangzik ismerősen (nemcsak mint női név). Tudom, hogy létezett a környezetemben ilyen nevű irodaeszköz, de nem vagyok benne biztos, hogy írógép volt-e. Talán ceruza? Sok különbség volt Jugoszlávia és Magyarország között.

Arra jól emlékszem, hogy milyen írógépek voltak a családi ügyvédi irodában. Göttel bácsié volt a legnagyobb (és a legfontosabb). A gép tetején ott állt a gyártmány neve nagy, írott betűkkel. Megmaradt bennem a tudat, hogy ez egy ismert név. Ezt változatlanul érzem, csak bizonytalanná vált, hogy hogyan is hangzik ez az ismert név. Mint ahogyan jól emlékszem a baromfiólra a becskerekai udvarunkban, mintha látnám is, de abban már nem vagyok biztos, hogy voltak-e ott libák is a tyúkok mellett. Nem könnyű eldönteni, hogy mit is tudunk. Erre a problémára Wittgenstein is felfigyelt *A bizonyosságról* című könyvében. A 487. jegyzetben ezt mondja: „Mi a bizonyíték arra, hogy *tudok* valamit. Az biztosan nem, hogy mondom, hogy tudom.” Ez világos. De mi van, ha nem mondom, hanem érzem, hogy tudom? Akkor ez talán mégis valami ismert, akkor is, ha elfoszlottak a körvonalak.

Az utóbbi időben, az iratok révén ismét láthatóvá vált számomra az „ismert” – legalábbis az írógép vonatkozásában. Remingtonról van szó. Ezt most meg is mutatom egy üzleti ajánlatban. A 16-os modell van a képen, és ez a legújabb (1936-ban legújabb) Remington gép:

A szerb nyelvű ajánlásban ott áll, hogy „a szalag védve van portól”. A kövér betűkkel nyomtatott zárómondatban az amerikai gyártócég hangsúlyozta a legnagyobb előnyt is. „*Ha azt kívánja, hogy gépirónője fáradság nélkül*

NAJNOVIJI REMINGTON STANDARD

Model 16.

В. П. Подашевски
Заступник Фирме
"РЕМИНГТОН"
Београд, Скопљанска 15
Телефон 43-07.

mekétszerezze munkáját, vásároljon Remington Standardot." Ez biztató volt. (Gépirónóknak talán kevésbé.) Nagypámnak nem volt gépirónója. Göttel bácsi szokássá vált szorgalommal intézte a gépelést. Ezen senki sem akart változtatni. De a hirdetésben a zárómondat nélkül is sok előny mutatkozott. Többek között az is, hogy a 16-os Remington Standard billentyűzetére több nyelvből lehet odahelyezni betűket. Bánátban csak ilyen írógép volt alkalmas.

Remington

UVOZNO-KOMISIONA TRGOVAČKA RADNJA FRANKA INGHAM

GENERALNO ZASTUPSTVO
AMERIKANSKOG KONCERNA
REMINGTON RAND INC.,
Buffalo, N. Y.:
Remington Typewriter Co.
Dalton Adding Machine Sales Co.
Kardex International Ltd.
Librery Bureau Co.

Tekući račun Poštanske Štedionice 52942
Poštanski fah: 380
Telegraf. adresa: REMTICO

Beograd, 31 marta 1936 g.
Paličova 14.
Telef. 24-167.

Gosp.

IMRE V A R A D I , advokat.

P e t r o v g r a d .

U isto vreme izveštavamo Vas da ćemo promeniti slovo "ü" na "ó" i pregledaćemo celu mašinu da bi istu doveli u potpuní red.

S odličnim poštovanjem,

REMINGTON
UVOZNO-KOMISIONA TRGOVAČKA RADNJA FRANKA INGHAM
BEOGRAD

Látom, hogy a betűk körül probléma is alakult. 1936. március 31-én írt levelében egy Remington-ügynök értesíti nagyapámat a helyzetről. A levél kezdetéhez (és a Remington fejléchez) még odavágom a befejező mondatot, mely szerint „ó”-ra fogja cserélni az „ü” betűt, és minden rendbe lesz hozva.

Feltételezem, hogy nem volt felesleges az „ü”. Valószínűleg két „ü” került be véletlen, „ó” pedig egy sem, ezért kellett váltani. Egy másik levélben látom azt is, hogy Belgrádban kellett átvenni a kijavított írógépet.

Most egy olyan ügyet kapcsolok ide, melyekben „Remington Standard – Model 16” írógépen készültek az ügyvédi beadványok. A perben nem csak az a kérdés tárult fel, hogy mi maradt ismert, hanem az is, hogy mi létezik még, és mi nem.

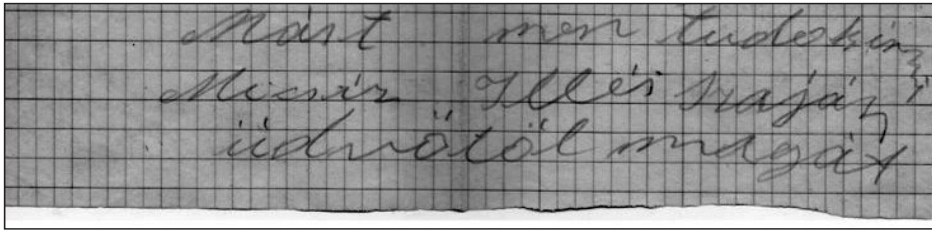
Micsiz Illés még létezik?

24

A német megszállás alatt (nem először a történelemben) előkerültek a kérdések, hogy kinek van joga létezni, ki is létezik, és kié a föld. Ezek a kérdések felvetődtek a háborús felek között – de asztalra kerültek Micsiz Illés és Talpai Mihály szajáni földművesek perében is. A nagy történelmi felek között alakult földtulajdoni vitában az egyik oldal álláspontja hatalmas betűkkel volt odaírva egy plakátra, melyet odaragasztottak egy becskerek-i irodaépület falára (a házunktól kb. másfél sarokra, ha a katolikus templom felé megyünk). Német nyelvű volt a plakát. Ekkor (1942-ben) tudtam már valamit németül, de olvasni még nem tudtam. Hároméves voltam. Mivel nagyon szembeötlő volt a felirat, megkérdeztem apámat, hogy mi van odaírva. Apám felolvasta németül, majd mindenesetre le is fordította: EZ A FÖLD MINDIG NÉMET VOLT ÉS MARAD. Hozzátette, hogy ez nem egészen így van. Ugyanekkor Micsiz Illés és Talpai Mihály is azon pereskedtek, hogy kié a föld. Nagyapám Micsiz Illést képviselte. Talpai nem azt állította, hogy a föld mindig az övé volt, de mondta, hogy neki jutott. (Az iratokban nem látszik, hogy hogyan, feltehetően valamilyen öröklés vagy földosztás nyomán.) Talpai úgy is viselkedett, mint az, akit megillett a föld, ő tette zsebbe a termésből származó hasznot. 32 500 dinárról volt szó. (Hitler nem pontosított semmilyen összeget a földtulajdonlással kapcsolatban.) Micsiz Illés szerint tulajdonképpen ő a birtokos, nem Talpainak, hanem neki jutott a föld, tehát neki jár (és nem Talpainak) a 32 500 dinár.

A Micsiz–Talpai-per két év és két hónapig tartott. (A világháború alatt folyt, és ez nyomot is hagyott a periratokon.) A dolgok nem mentek egyszerűen, egyes kérdésekben kikindai, másokban becskerek-i bíróság döntött. Sok volt a levélváltás is. Nagyapám írógéppel (természetesen Remingtonnal), Micsiz pedig ceruzával írt leveleket és kockás papíron. Nem könnyen olvashatók a Micsiz-levelek. Egyiknek ideteszem a zárósorait, melyekben az ügyfél jelzi, hogy nem sikerült mindent megtudnia:

Többször is próbáltam elolvasni. Az olvasótól nem várhatom el ezt a fáradozást, ezért most idegépelem a sorokat:

Mást nem tudokén
Micsiz Illés Szaján
üdvözöl magát

Látom azt is, hogy annak ellenére, hogy nem tudott mindent, Micsiz mégis megnyerte a pert. Az nem látszik az iratokban, hogy ki lett-e neki fizetve a 32 500 dinár. Azt viszont látom, hogy nagyapám ügyvédi költségei 550 dinárt tettek ki – és látom azt is, hogy Micsiz nem fizetett. Nagyapám ezért egy felszólítást küld 1943. december 20-án. Ezúttal nemcsak a vázlatot, hanem az elküldött eredeti levelezőlapot is megtaláltam az iratcsomóban – mert visszaküldték. Sok minden van a címoldalon:

Tehát – amint a rajzolt nyíl mutatja – a levelezőlapot visszairányították Szajánból Becskerekre. Vörös ceruzával odaírták még, hogy „natrag” (viszsa) és „Bečkerek”. A hivatalos postapecséteken „Petrovgrad” a városunk neve 1943-ban. A „Petrovgrad” elnevezés hívei ezt ma nem látják szívesen. Egy nemzeti hevületben lett Becskerekből 1935-ben Petrovgrad, Péter szerb király tiszteletére. Ezt a hevületet zavarja, hogy a német megszállók is felkarolták Petrovgradot (Großbetschkerek mellett). A szajáni postás figyelmen kívül hagyta az akkor még friss civakodásokat és alkalmazkodásokat. Ő az évszázadok alatt megszokottá vált Becskereket használta (szerb változatban: „Bečkerek”). A levelezőlapon látszik az is, hogy cenzúrázva lett. Ez oda van pecsételve németül (ZENSURIERT), de alatta szerbül is, cirill betűkkel (ЦЕНЗУРИСАНО). (Annak ellenére, hogy a becskerei plakáton ott állt, hogy ez a föld – Bánátról volt szó. tehát tehát Becskerek és Szaján is – csak német volt és marad.)

Mivel áttanulmányozhatták a levelezőlapot, a német megszálló hatóságok megtudták, hogy mit írt a nagyapám. Nem maradt személyes az üzenet. Most az olvasóval is közlöm a tartalmat. Tulajdonképpen csak egy mondat áll a levelezőlap hátoldalán: „Amennyiben Talpai Mihály elleni ügyében költségkövetelésemet 8 napon belül nem rendezi, kénytelen leszek bírósághoz fordulni.” Azt nem tudom, hogy bosszankodtak vagy örültek-e Hitlerék, amikor megtudták, hogy Micsiz nem fizetett a Váradynak.

Az 1943. december 20-án elküldött levelezőlap két nappal később, december 22-én érkezett Szajánba. Tehát innen számítható a 8 nap. Ezt a szöveget 2024. július 3-án írom. Vagyis nyugodtan mondhatom, hogy Micsiz késik – és hozzátehetem, hogy egy adósság kifizetése olykor nem csak késik, hanem múlik is.

Amint ez feljebb látszik, a levelezőlap címoldalának bal alsó sarkára a hatóságok egy kis cetlit ragasztottak. Itt megjelenik egy negyedik nyelv

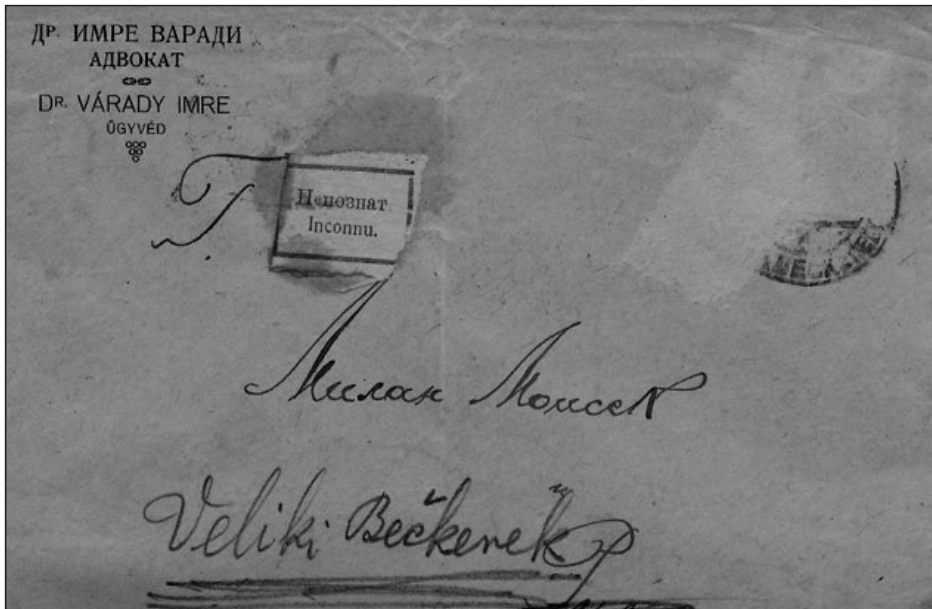
is. Nagypám magyarul írta a címzett nevét és azt is, hogy „földműves”. A cenzor és a postai hatóságok német és szerb nyelvet használtak. A cetlin francia szavak is vannak. Sokáig francia volt a szerb mellett a postanyelv. A német megszállók sok mindent módosítottak, Franciaországgal hadban is álltak – de itt elfelejtettek lépni. A cetlin az áll, hogy *Ne postoji više. N' existe plus.* Tehát, szó szerint fordítva (akár szerbről, akár franciáról): *Többé nem létezik.* Ez így nagyon keményen hangzik, de itt van az is, hogy 1943 decemberében létezés és nem létezés túl könnyen váltotta egymást.

Korábban olyasmit írtak egy visszaküldött levelezőlapra, vagy borítékra, hogy a címzett ismeretlen, vagy nem tartózkodik már az adott címen. Itt van például egy világháború előtt visszaküldött boríték, melyre az a címke lett ráragasztva, hogy a címzett *Непознат. Inconnu* – vagyis *Ismeretlen.*

Aztán az jött, hogy túl közel kerültek egymáshoz postacímről és létezésből való távozások. Ez az összekavarodás néha érdekében volt a távozonak. Volt úgy, hogy valaki csak az utcából távozott (vagy szökött), de biztosabban érezte magát, ha az a hír terjed, hogy többé nem létezik. A Micsiz Illésnek küldött (majd visszaküldött) levelezőlapon mindenesetre az áll, hogy ő többé nem létezik.

Micsiz Illés mégis létezett még 1943 decemberében. És voltak szajáni emberek, akik többet tudtak, mint a hatóságok. Ezek közül értesíthette valaki a nagypámat. Ezt azért tudom, mert a visszaküldött levelezőlap hátoldalára nagypám ceruzával feljegyezte: „*Magyarországon van*”. Tehát mégis van.

Nem tudom, miért ment Magyarországra. Ha Micsiz olvasott Confuciuszt, felfigyelhetett arra a gondolatra, mely szerint „a harminchat lehetséges stratégia közül a legjobb az elszökés”. De itt most elbizonytalanodom. Először is azért, mert nem tudom, minek kapcsán mérlegelt Micsiz lehetséges

stratégiákat. Valószínűleg más is számíthatott az életében, nem csak az 550 dinár kifizetésének elkerülése. Kevésbé valószínű, hogy emiatt ment el (vagy szökött) Magyarországra. És persze itt van még a kérdés, hogy hány lehetséges stratégiát látott volna Confucius, ha Szajánban él.

Egyébként a 11975. számú iratcsomó ügykezelési naplójának végén ott áll még egy bejegyzés: „az ügyfél Magyarországra költözött, ktsg. leírva” (a „ktsg.” költséget jelent). Tehát valamit elnéztek a bánáti hatóságok 1943 decemberében. Nem maga Micsiz Illés, hanem Micsiz Illés 550 dináros tartozása volt az, ami „*N'existe plus*”.

És a cenzor?

Sok borítékon ott áll a ZENSURIERT – ЦЕНЗУРИСАНО pecsét. Ezt tudja a történelem is. Nem tudom, hogy tájékozódott-e arról is a történelem, hogy kik voltak annak idején a cenzorok. Feltételezem, hogy nem Németországból küldték őket, mert ott nemigen lehetett olyan ember, aki képes lett volna bánáti cenzorkodásra. Nézem egy cenzúrázott levélben a következő mondatot:

„Kedves Doktor Úr. Itthagytott a férjem. Elment Irgendvó falvára valamilyen devojcsicával.”

Értheti ezt egy nem-bánáti? Az „irgendwo” persze német szó. A szótár szerint „valahol”, vagy „bárhon”. Ha helyi németek mondták, inkább „ki tudja hol”-t éreztem. Beépült a helyi magyarba is, azzal, hogy „v” lett a „w”-ből, hosszú „ó” is alakult, és keményedett az aroma. „Valahol a fenében” volt becskerekai magyarul az „irgendvó”. A levélíró (Magdának hívták) mint-

ha valamilyen költői szabadságot is nyert volna azáltal, hogy (1942-ben) elhagyta a férje. Ilyen helyzetben kiabálni is szabad, és ki lehet lépni a szabványos mondatokból. Ebben a lendületben alakulhatott „Irgendvö falva”.

„Devojčica” (magyar átírással „devojsica”) szerbül kislányt jelent. Magyar mondatba átültetve inkább „leányka”. Tehát Magdát a világháború alatt ott hagyta a férje, és elment egy szerb lánnyal. Értette ezt a cenzor? Ha bánáti magyar volt, feltehetően igen. Talán érthette egy bánáti szerb vagy német is. Azon is töprengök, hogy ha egy alkalmazott cenzor elolvasta, utána maga dönthetett-e, hogy ráüsse a levélre a ZENSURIERT – ЦЕНЗУРИСАНО pecsétet, vagy tájékoztatnia kellett előzőleg egy feljebbvalót a Gestapóban. A történelemben világossá és persze elítélendővé vált, hogy cenzúra volt a német megszállás alatt. Az iratok nyomán felvetődik az a kérdés is, hogy kik is voltak a cenzorok, és hogyan folyt a cenzorkodás.

Tudom, hogy a német megszállás alatt csak leragasztatlan leveleket lehetett postára vinni – hogy a cenzor könnyen kézbe vehesse és olvashassa. A levelezőlapok amúgy is olvashatóak voltak. És most beugrik a kérdés, hogy tényleg elolvasott-e minden levelet a titkosszolgálat. Rengeteg levél volt. Volt megfelelő számú cenzor? És ezek tényleg mindent elolvastak? Nekem sok időmbe került, hogy megértsem Micsiz kézzel írt levelét. A cenzorok is szántak rá ennyi időt? És ha olvasták, mosolyogtak is? Szórakozhat az, akinek gyanakvás a mestersége? És megjelent esetleg a szerkesztés ingere is? (Például amikor Micsiz levelének végén elolvasták, hogy „Micsiz Illés Szaján üdvözl magát”, felötlött, hogy „üdvözl magát”-ra javítsák?)

28

Forgatok olyan (cenzúrázott) leveleket is, melyek még nehezebben olvashatóak, mint Micsiz levele. Rengeteg ilyen levél lehetett persze azok között is, melyek nem a mi irodánkba jutottak. Tényleg elolvastak mindent a cenzorok? És ha nem, akkor ez inkább hősiesség vagy lustaság?

Ha próbálok a történelemben a cenzorok felé tekinteni, egy huzat (titokból, félelemből és szegényérzetből összeszabott rejtőciha) kerül csak elé. Nem tudni, hogy néztek ki, akik mögötte álltak.

A galambok jogi helyzete

És itt voltak még a galambok. Velük leragasztott leveleket is lehetett küldeni. A cenzorok felett jártak. Igaz, arról nehéz volt meggyőzni a galambokat, hogy a borítékra írt postacímet tűzzék ki úti célul. Az viszont működött, hogy oda vigyenek üzenetet, ahová valók. Látok egy ilyen példát a BBC History magazin 2020. júniusi számában. Második világháborúbeli galambakcióról van szó. Newmarketben 1941. április 8-án éjjel felszállt a brit Királyi Légierő egyik Whitley bombázója. Ez az egység szokta ledobni a brit titkosszolgálat ügynökeit az ellenséges vonalak mögé. Ezúttal azonban Belgium felett nem képzett kémeket, hanem postagalambokat ejtett le. (Így ejtőernyőkre sem volt szükség.) A galambok lábain kis zöld hengerecskék voltak, és ezekben kérdőívek. A németek által megszállt területek lakói kitölthették a kérdőíveket. Utána a galambok visszarepültek brit padlásokon levő otthonaikba. A válaszok olvasása segíthetett a helyzetlátásban. Az irodákban ülő cenzorok nem tehettek semmit.

Úgy tudom, Hitlerék is használtak galambokat. Mára elfelejtődött ez a stratégia, pedig biztosra veszem, hogy a postagalambok olyasmit tudnak tenni, amit a mai internetmechanizmusok sem képesek ellenőrizni és kordában tartani. Az ilyen-olyan nagyhatalmak titkosszolgálatai sem. A disszidens WikiLeaks sem tudná a CIA-t ellenőrizni, ha az postagalambokat használna. (Akkor sem, ha tudjuk, hogy Assange-ot a napokban kiengedték a börtönből.)

Tehát a galambok néha ellenőrizhetetlenek. És – mivel nem tudok megszabadulni szakmai megrögződéseimtől – itt felvetődik bennem a kérdés, hogy mit tesz a jog a galambokkal szemben (és azokkal szemben, akiknek galambjaik vannak).

Kerestem galambvonatkozású pereket az ügyvédi irattárban, de még nem találtam. Talán egyszer mégis felbukkan egy vagy kettő. Viszont egy esetre iratok nélkül is emlékszem. Nem nagyháborús, inkább szomszédháborús ügyről volt szó. Anyám egyszer ebédnél mesélte, hogy egy házaspár galambokkal kapcsolatban akart becsületsértési és birtokháborítási pert indítani. Anyám a házvezetés mellett az irodában is besegített. Ezért volt közvetlenül tájékozott. Apám ezúttal nem csatlakozhatott az ebédhez, mert tárgyaláson volt. Míg a levesnél tartottunk, anyám elmondta, hogy aznap reggel bejött az irodába egy hatvan év körüli házaspár, akik a Kisamerika városrészben laktak. Felháborodva mondták el, hogy a szomszédjuk kiengedte a ketrecből a galambjait, azok délután átszálltak a tetőn, bejöttek az ő udvarukba. Pont arra a terített asztalra telepedtek, melyet születésnap vacsora céljából vittek ki. Oda is szartak. Az apám részletekről is kérdezett. Kiderült, hogy nejlon asztalterítő volt felhúzva, erről viszonylag könnyen lehetett letörölni a galambszart. Viszont le volt szarva néhány kanál is, ezeket ki kellett cserélni a vacsora előtt. A panasztevő házaspár még elmondta, hogy mindenki tudja, milyen gondatlan ember a galambtulajdonos szomszéd. A kutyája azért dögölt meg, mert nem hívott idejében állatorvost.

Ez az ötvenes években volt. Miután megbeszélték a helyzetet, apám arra a következtetésre jutott, hogy nincsen igazi esélye sem a becsületsértési, sem a birtokháborítási pernek. Így nálunk csak ebédtema maradt a galambügy. Könnyen lehet, hogy a sértettek nem adták fel, és más ügyvédhez fordultak. De ennek ma már nincsen nyoma Becskereken.

Szóval voltak feszültségek galambok kapcsán. Itt beugrik, hogy nem fordulhattak-e a sértettek közvetlenül a galambok felé. Joguk volt-e mondjuk lenyilazni vagy lelőni a betolakodó galambokat? Az iratokban erre sem találtam választ, és ezért az összehasonlító jog felé fordulok.

Egy könyvvel kezdem, mely Újvidéken az ágy feletti könyvespolcon van már néhány éve. (Tárkány Szűcs Ernő: *Magyar jogi népszokások*, Budapest, Gondolat, 1981). Lefekvés után néha elolvasok egypár oldalt. Az 562. oldalon egy olyan szokásról van szó, melyet 1726-ban rögzített egy szombathelyi statútum. Így szól a szöveg: „*ha a galamb a vetésben vagy gabonában kárt okoz, azt agyon szabad löni.*” Ha ennek a szokásnak kétszáz évvel később jogi érvénye lett volna Becskereken, az kihatott volna erre-arra, de az irodánkba látogató házaspárnak nem segített volna. Mert károkozás gabonában vagy vetésben nem azonos az asztalra szarással.

Most az amerikai jog felé fordulok, ma is érvényes jogszabályokat vizsgálva. Az Egyesült Államok 41 tagállamában szabadon le lehet lőni a saját udvarba beszálló galambot. Kilenc tagállamban azonban van egy fenntartás. Connecticut, Massachusetts, Maine, Michigan, New Hampshire, New Jersey, New York, Vermont és Alaszka államokban is rá szabad lőni a saját udvarba berepülő galambra – de mégsem szabad, ha vadgalamból van szó. A becskerek-i ügyben (melyet a végén nem vállalt el az irodánk) feltehetően nem vadgalambok illetlenkedtek. Tehát a becskerek-i vita szemszögéből nézve ugyanoda vezet mind az ötven amerikai tagállam joga. Egyébként sok országhoz tartozott már Becskerek. Ha az ötvenes években Amerikához tartozik, az irodánkba bejövő kisamerikai házaspár nyugodtan lőhetett volna. És ez lett volna a helyzet Nagy-Britanniában is. Azzal, hogy ennek az országnak egyik részében sem létezik vadgalambokat mentesítő kivétel, viszont van egy másik korlátozás: nem lehet akármivel rálőni a galambra. Csak légpuskával lehet, és a sörét nem mehet túl a kert határain. Ez a jogi helyzet.

És most visszatérek a Micsiz-per éveire. 1941. október 29-én fordult a nagyapám bírósághoz Micsiz Illés ügyvédjeként. Pontosán öt hónappal korábban (1941. május 29-én) a német katonai parancsnokság már hozott egy rendeletet postagalambokról. Ez kemény jogszabály volt. A pontos címe: *Rendelet a postagalambok tartásáról, birtoklásáról és behozataláról*. Ezt követi zárójelben egy egyszerűbb címváltozat: (*Rendelet a postagalambokról*). Így nézett ki a cím (német és szerb nyelven):

30

A második szakasz egy nagyon határozott kötelezettséget szab:

„Minden meglévő postagalambot azonnal meg kell hogy ölje a tulajdonosa vagy az, akinek a birtokában van.”

A harmadik szakasz tovább részletezi (vagyis szélesíti) ezt a kötelezettséget. Pontosítja, hogy nemcsak a postagalambok számítanak meggyilkolandó galambnak, hanem más galambok is, melyek alkalmasak hírek továbbítására; ilyenek például a bukógalambok és a pávagalambok.

<p>VERORDNUNG</p> <p>betreffend die Haltung, den Besitz und die Einfuhr von Brieftauben. (Brieftaubenverordnung).</p>	<p>НАРЕДБА</p> <p>о држању, поседу и увожењу голубова писмоноша. (Наредба о голубовима- писмоношима).</p>
--	--

Aztán az ötödik szakasz megszabja azoknak a sorsát is, akik nem ölnek meg rögtön egy postagalambot (vagy hír továbbítására alkalmas más galambot). A szankció: halálbüntetés. (Bár igaz, ami igaz: „enyhébb esetekben fegyház vagy börtön” jár.)

Jogásként most azon töprengek, hogy mi is lehetett a galamb rögtön meg nem ölésének enyhébb esete. Abban sem vagyok biztos, hogy elképzelték-e ilyen eseteket a rendelet megfogalmazói, vagy csak odaírtak egy más rendeletben is szokásos mondatrészt.

Szóval akinek az udvarában postagalamb vagy más hírvitelre alkalmas galamb volt (akár saját galambja, akár nem), és nem ölte meg rögtön, arra halálbüntetés várt. Vagy börtön, ha valahogy sikerült a „rögtön meg nem ölés enyhébb-esete” eresze alá húzódnia.

Létezett ez? Voltak valóban kivégzések „galamb rögtön meg nem ölése” címen? Vagy csak egy goromba fenyegetés volt a rendelet? Nem tudom. Elképzelhető ez is, az is. Ilyen esetre vonatkozó ügyiratot nem találtam – és esély sincsen rá, hogy találjak. A „galamb meg nem ölése” tettesei felett minden valószínűség szerint rögtönítélő bíróság ítélezhetett. Ügyvédnek itt tudtommal nem jutott szerep. Persze ha tényleg voltak kivégzések galambölés elmulasztása okán, erről tudhattak a városban – de most már nincsen kit kérdezni. Próbálkoztam történészekkel is, őket érdekelte a kérdés, de választ nem tudtak adni.

Nyomokat keresve – és mivel magam is az élők között voltam már a rendelet meghozatala idején – megpróbáltam emlékekből (esetleg a félelem emlékeiből) szemelgetni valamilyen eligazítást. De ez nem hozott eredményt. Akkoriban túl fiatal voltam még ahhoz, hogy ilyesmitől féljek, és a többi családtag félelmére sem emlékszem. Arra emlékszem, hogy

voltak galambok az udvarunkban, főleg a háztetőn. Néha összegyűltek és a kertben sétáltak, de felrepültek, ha közeledtem hozzájuk. Volt ezek között postagalamb, bukógalamb vagy pávagamb? Fogalmam sincs. Azt hiszem, a szüleim sem tudták. A rendelet kapcsán most kezdtem galambok után lapozni (interneten is), látom, hogy a pávagambok nagyon látványosak.

Olvasom azt is, hogy büszkék voltak rájuk az emberek. Különösen a skótok, de a magyarok is. Miután most láttam néhány képet, azt hiszem, elmondhatom, hogy pávagamb nem volt az udvarunkban.

És aztán itt van az a kérdés, hogy ha lett volna a háztetőn postagalamb vagy bukógalamb vagy pávagamb, hogyan lehetett volna (rögtön) megölni. Puska nem volt a családban. Nyíl sem. Volt egy tőr az első világháborúból, de ezzel nem lett volna könnyű galambot ölni. Háztetőre mászva különösen nem. Úgy emlékszem, hogy parittyánk azért volt. Talán ez lehetett valamilyen esély.

És itt most visszatérek a Micsiz-ügyre. Nagyon valószínű, hogy ő közelebb állt a galambokhoz, mint a szüleim és a nagyapám. Pontosabban tudhatta, milyen galambok vannak az udvarában. Az is lehet, hogy volt egy pávaga-

lambja is, és erre büszke volt. Hogy az olvasót jobban behozzam a képbe, itt most mutatok egy pávagalambot.

Ez a madár büszke, és büszkeséget csihol. Megölni egy ilyen madarat?! Talán itt a magyarázat, hogy miért költözött Micsiz Illés Magyarországra. Mert nem tudta megölni udvarában a pávagalambot – és ő maga is életben akart maradni.

Összefoglalva a dolgokat: A Remington Standard a komputerrek térfoglalása okán kiszorult, és a múltba költözött. Ott még létezik. Micsiz Illés pedig Magyarországra költözött, tehát ő is folytatta a létezést. És mi lett a magyarázattal? Azt mondanám, hogy Micsiz nem azért költözött el Szajánról, mert nem akart kifizetni 550 dinár ügyvédi költséget, hanem azért, mert nem akart galambgyilkos lenni. Nem lehetek biztos, de könnyen lehet, hogy Illés esetében valóban ez a magyarázat. Mindenesetre ide teszem. Azért is, mert tetszik, de azért is, mert magyarázat kérdésében el szeretném kerülni a *N'existe plus* címkét.

32

Szőllősi Géza: Suzuka és barátai: Suzuka öngyilkosságot kísérel meg féltékenységi rohamában